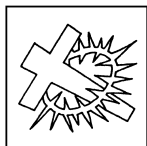

SJUTTONDE SÖNDAGEN EFTER TRINITATIS

DOMINICA SEPTDECIMA

Tekst: Mark 2, 18-3:6 . Predikan av Åke Malander (ELBK)

En kristen människas frihet handlar denna söndag om. ”Om en kristen människas frihet” är också titeln på en bok av dr Luther, från år 1520. Där säger han: ”En kristen är en fri herre över allting och ingen underdånig.” ”En kristen är allas tjänare och var man underdånig.”

Ja, en kristen är verkligen en fri herre över allting, men en kristen missbrukar inte detta, utan det är som Kristus säger till lärjungarna: ”*Den som är främst bland er, han vare allas tjänare.*” Den kristne har fri och öppen tillgång till nådens tron via sin Frälsare, men han är också medveten om att han är *en* i den stora lärjungaskaran, han är inte själv hela kroppen, han är en lem, en medlem i en kropp med många lemmar där varje lem har sin speciella uppgift. En kristen är inte kristen bara för sin egen skull, han är även till för sina medkristna.

Dagens predikotext, Markus 2:18-3:6, målar för våra ögon i tre episoder två delar av en kristen människas frihet, frihet från och frihet till. Dagens ämne ger sig därför självt:

DEN KRISTNA FRIHETEN ELLER DE TROENDES FRIHET FRÅN LAGENS GÄRNINGAR

Fariseerna brukade fasta två dagar i veckan (jfr fariseen i Luk 18) och Johannes lärjungar, som ju var uppväxta i denna judiska tradition fastade också – men tydligen inte Jesu lärjungar. Därför kom då den klandrande och förebrående frågan: Varför fastar inte dina lärjungar? Att fasta var vanligt redan i gammaltestamentlig tid och kunde pålysas i tider av nöd och prövningar. Fastan gav uttryck åt ånger och sorg över sin egen och hela folkets synd inför Herren. I lagen var dock fastan föreskriven och befalld endast för den stora försoningsdagen (3 Mos 16: 29), alla andra dagar var det frivilligt att fasta eller att äta som vanligt.

Jesus förkastar inte fastan. Han t.o.m. förutsätter att fasta praktiseras i den kristna församlingen, han säger ju i bergspredikan till lärjungarna: ”*När ni fastar ska ni inte som hycklarna . . .*” Fastan är alltså i sig inget ont eller klandervärt, men den kan missbrukas och göras till en god och förtjänstfull gärning. När fariseen tackade Gud och berömde sig av att han fastade två gånger i veckan, så var detta hans fastande inget annat än ett rent människopåfund. Här kan man tänka på Herrens ord genom profeten: Fastän jag aldrig hade befallt något sådant!

Mänskliga stadgar och seder och påbud kan mycket väl få finnas i kyrkan och församlingen och kan vara goda och till stor nytta. Men, kära kristna, skilj noga mellan sådana som är avsedda att bidra till en god ordning, till uppbyggelse och kanske till värdighet och högtid och att det står helt klart att de inte på något sätt bidrar till rättfärdighet inför Gud, och att det i grunden är frivilliga, mänskliga ordningar. Börjar du göra en gudomlig lag och ordning av sådana seder och bruk och menar att sådana vore nödvändigt att iaktta för att vara en sann lärjunge, då har du slagit in på lagens väg, gärningsrättfärdighetens väg, och då dröjer det heller inte länge innan du börjar ifrågasätta och tadla och döma dina medkristna som inte följer din väg.

Vår text ger exempel på just detta. Den mänskliga ordningen med regelbundna fastor hade gjorts till en gudomlig ordning som skulle efterlevas, och så kommer klandret mot dem som inte följer detsamma. Vad svarar då Jesus på deras förebråelser? Han visar med två liknelser det förvända och meningslösa med deras strävan att med sina pliktuppfyllelser förvärva rättfärdighet. Inte fastar man väl på bröllop, där är glädje, där är feta mägstarka rätter och starkt vin väl klarat och kryddat. Så länge brudgummen är hos oss är det inte fastetid, säger han. Deras sorgsna fasta och stränga och dystra lagrättfärdighet hör inte hemma där Glädjens Herre är med, ja den är helt värdelös inför Gud. Istället gäller nu: Låt oss fröjdas och glädjas, ja gläd er i Herren alltid!

Nåväl, det kommer dagar då ”brudgummen ska tas ifrån dem” – inte så att han skulle överge dem och lämna dem åt sig själva, nej, han är med oss alla dagar intill tidens ände. Men det kan komma mörka dagar, då han lägger ett kors, kanske ett mycket tungt kors på oss. Då kan det kännas som om vi inte alls sutte med vid Lammets bröllop utan snarare vore ute i den långa ökenfastan. Likväl är han även då densamme Frälsaren, inte heller då behöver vi uppfylla några lagens krav; Kristus har redan uppfyllt och fullgjort allt vad lagen kräver och förvärvat åt oss och iklätt oss sin fullkomliga rättfärdighet. Lagens tunga väg, trälldomens dystra väg är av Herren Jesus utbytt mot trons ljusa väg, barnaskapets glada väg.

Naturligtvis kan detta frihetens glada budskap missbrukas. Det kan inte förstås av den som ännu tror sig kunna förvärva Guds ynnest genom sin lagrättfärdighet. Det kan inte tillämpas på dem som ännu inte är förkrossade av lagen och inte har insett att all deras egen rättfärdighet är en hopplöst nedsolkad, maläten och trasig klädnad, som inte går att tvätta och lappa och laga. Det går inte att sätta en lapp av nytt tyg på en gammal mantel eller att hålla nytt vin i gamla läglar, då blir alltsammans fördärvat. ”Öst är öst och väst är väst, och aldrig mötas de två” sa Kipling. Något liknande kan sägas här. Lagen och lagens rättfärdighet är krav och hot och straff. Evangelium och trons rättfärdighet är nåd och förlåtelse och frihet. Och aldrig kan dessa två samsas och blandas med varandra. Har du till fullo insett, kära kristna vän, att all din egen rättfärdighet, din fromhet och gudfruktighet är som en präktig mantel som när man synar den i sömmarna visar sig vara full av hål och revor och smuts och fläckar. Den kan inte lagas och förbättras; den måste helt och hållet förpassas till sophögen och ersättas med något helt nytt.

Gud vare tack, det finns en ny mantel som du får ikläda dig – en klädnad som du själv inte lagt två strån i kors för att åstadkomma och skaffa fram. Den klädnaden heter Kristi skinande, fullkomliga rättfärdighet, som han med sitt heliga och dyra blod och sin oskyldiga pina och död har förvärvat åt dig, och åt mig och åt alla människor. Den räcker han fram åt dig som en fri, fullkomligt fri gåva. Att ta på sig den och omsvepa sig med den klädnaden det kallas *att tro*, att tro på syndernas förlåtelse för Kristi skull, utan lagens gärningar. Detta är trons rättfärdighet och i den äger du helt och full vad du förr saknade och aldrig förmådde åstadkomma med din lagrättfärdighet. I Kristus äger du en så fullkomlig rättfärdighet att han tilltalar dig, och alla som är i Kristus Jesus, ja, dem tilltalar han: Ni, Guds heliga! Tanken svindlar: fastän förtappade syndare i oss själva, heliga och rättfärdiga i Kristus – och det är det sistnämnda som räknas i himmelen. Välsignad vare Gud i evighet, som i Jesus Kristus har friköpt oss och gjort oss till medborgare i himmelriket.

Till frihet har Kristus friköpt oss. Hos den som så har blivit friköpt från lagens tvång till trons frihet har det undret skett att en ny håg och vilja träder fram, ett nytt liv har fötts. Då blir det inte så att man missbrukar friheten och föraktar Gud bud, nej, istället är det nu en vilja och önskan att leva det nya livet i lydighet för Guds lag, som ju är ett uttryck för Guds heliga vilja. ”Att göra din vilja, min Gud, är min glädje, din lag är i mitt hjärta.”

Vid två tillfällen möter vi i dagens text Jesus på en sabbat. Frågan om sabbaten och sabbatsbudet vållade flera gånger stridigheter mellan Jesus och judarna, och den tycks kunna vålla oenighet mellan de kristna än idag. Vad är tillåtet och vad är inte tillåtet på sabbaten? Vi måste nog konstatera att fariseerna hade rätt i sin dom. Det var ett skördearbete och det var ett läkararbete – på sabbaten. Om man nämligen ska använda en tolkningsmetod som för det formella framåt med millimeterprecision och driver saken till sin yttersta konsekvens. Det är bara det att Jesus avvisar en sådan tolkningsmetod, och därmed deras förståelse av Guds bud.

Låt oss först av allt komma ihåg att Jesus och lärjungarna ännu levde i det gamla förbundet med dess stadgar och bud. Men det förbundet är fullbordat och upphävt, nu lever vi det nya förbundet. Vad betyder då sabbatsbudet för oss idag? Det lär vi oss i katekesen: ”Vi ska frukta och älska Gud så att vi inte föraktar predikan och Guds ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det.” När Jesus här säger: ”*Sabbaten blev till för människan inte människan för sabbaten*”, så visar han att för oss i det nya förbundet är sabbaten inte tvång utan frihet. Den innebär inte att vi på en viss veckodag är förbjudna att förrätta något arbete. Den innebär istället att vi veckans alla dagar är fria från att behöva arbeta under lagens tunga ok. Vi åtnjuter sabbatsvila alla dagar. Därför får ingen döma oss ifråga om lördag eller söndag eller något annat av Mose stadgar och gudstjänstbud.

Låt vara att sabbaten och den sjunde dagen, lördagen, och vad därtill hörde är upphävt i och genom Jesus, så behöver ju Guds folk dagar och tider för att samlas till gemensam gudstjänst. Nu är alla dagar lika, men inte riktigt ändå, det är en dag, den första i veckan, om vilken det heter i en psalm: ”Pris vare Gud för söndagen . . . // Idag gick Jesus ur sin grav / Och oförgämligt liv oss gav, / Ja frälsning och rättfärdighet / Och tröst och evig salighet. Halleluja. // Nu är en riktig glädjedag, / Ty han fullbordat Mose lag / Och uppfyllt alla tio bud. / Nu får vi vara barn till Gud. Halleluja.” (Luthersk Psalmbok 955)

Söndagen blev och är Kristi kyrkas stora dag – inte som ett bud utan som en gåva. Det är inte så att vi inte får arbeta på söndagen, det är så att vi slipper, vi har en arbetsfri dag varje vecka, då vi istället får komma samman och fira Herrens sköna gudstjänst, där han själv kommer oss till mötes i Ordet och sakramenten, där vi får bli avlösta från våra synder, där vi får bedja och sjunga, där vi får Ordet predikat och där vi, i regel, får bespisas med Kristi lekamen och blod, utgiven och utgjutet för oss, till syndernas förlåtelse. Så iakttar vi det tredje budet, inte genom att inte arbeta på söndag utan genom att inte förakta predikan och Guds ord utan hålla det heligt, gärna höra och lära oss det. Det gäller alla dagar och särskilt på söndagen, gudstjänstdagen. För som kristna är vi ju fria herrar över allting och ingen underdåniga, och som kristna är vi ju allas tjänare och var man underdåniga. Amen.